

Organisasjonsstrukturen ved Universitetet i Stavanger – synspunkter fra de ansatte

Bjørn Stensaker
Agnete Vabø
Ingvild Reymert

Arbeidsnotat 2016:5

NIFU

Organisasjonsstrukturen ved Universitetet i Stavanger – synspunkter fra de ansatte

Bjørn Stensaker
Agnete Vabø
Ingvild Reymert

Arbeidsnotat 2016:5

Arbeidsnotat 2016:5

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 12820635

Oppdragsgiver Universitetet i Stavanger
Adresse 4036 Stavanger

Trykk Link Grafisk

Bilddesign Cathrine Årving
Foto Shutterstock

ISBN 978-82-327-0181-0
ISSN 1894-8200 (online)

www.nifu.no

Forord

I forbindelse med utsendelse av spørreskjema i anledning en evaluering av styringsordningen ved UiS ble NIFU derfor enig med oppdragsgiver (UiS) om å benytte denne anledningen til å stille noen spørsmål om betydningen av institutt- og fakultetsstruktur for kvalitet i utdanning og forskning, for samarbeid på tvers av fag og for profilering av fagmiljøer. Notatet er utarbeidet av Bjørn Stensaker og Agnete Vabø med bistand fra Ingvild Reymert til analyse av data fra spørreskjemaundersøkelsen.

Oslo, april 2016

Sveinung Skule
Direktør

Nicoline Frølich
Forskningsleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	9
1.1 Fakultets- og instituttstrukturen ved UiS	10
1.2 Viktige hensyn i den faglige organiseringen.....	11
2 Ansattes synspunkter på faglig organisering ved Universitetet i Stavanger	12
3 Noen avsluttende refleksjoner	17
Referanser	20
Vedlegg	21

Sammendrag

Evalueringen av styreordningene på fakultets- og instituttnivå ved UiS i 2013 tydeliggjorde at styring og ledelse ikke kan ses på som løsrevet fra den virksomhet som drives ved universitetet. Det eksisterer tette koplinger mellom faglig organisering, faglige ambisjoner og hvilke styringsvirkemidler som kan være hensiktsmessige.

I forbindelse med utsendelse av spørreskjema i anledning evaluering av styreordningene ved UiS i 2016 ble NIFU enig med oppdragsgiver (UiS) om å benytte denne anledningen til å stille spørsmål om betydningen av institutt- og fakultetsstruktur for kvalitet i utdanning og forskning, for samarbeid på tvers av fag og for profilering av fagmiljøer. I dette korte notatet presenteres og drøftes resultatene fra denne del av undersøkelsen.

I dag er UiS organisert i tre fakultet og et museum: Det humanistiske fakultet, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet og Arkeologisk Museum. Universitetet har også knyttet til seg to nasjonale forskings- og kompetansesenter – Lesesenteret (Nasjonalt senter for leseopplæring og Leseforskning) og Læringsmiljøsentret (Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning) – i tillegg til flere andre forskningssenter. UiS eier 50 prosent av forskningsinstituttet International Research Institute of Stavanger AS (IRIS), samt et Technology Transfer Office, Prekubator AS.

Respondentene ved Det teknologisk-naturvitenskapelige fakultetet var mest positiv til effektene av den fakultets- og instituttstruktur de var underlagt. Også representanter fra lederstillinger mest positiv til betydningen av den nåværende organisasjonsstrukturen.

I rapporten argumenteres det for at UiS har et potensial når det gjelder å utvikle strategiske koplinger for å samordne aktiviteter og skape faglig synergi på tvers i organisasjonen. Dette er ikke minst viktig med tanke på de utfordringer også UiS er stilt overfor i årene som kommer, som styrking av lærer- og ingeniørutdanningen og utvikling av nye studieprogram. En mulighet er å åpne mer opp for at studieprogrammene skal utgjøre en organiserende enhet. Økt satsning på forskning og forskningskompetanse, samt forventninger om ekstern innhenting av forskningsmidler i alle fagområder, både ved universiteter og høyskoler, krever samtidig bevisste organisatoriske grep for forskning og forskerutdanning på lokalt institusjonelt nivå.

1 Innledning

Selv om vi kan identifisere mange endringer i norsk høyere utdanning de siste tiårene, både når det gjelder institusjonslandskapet og i styrings- og ledelsesstrukturene, har endringene når det gjelder faglig organisering vært mer begrenset. Den mest markante endringen kan sies å ha skjedd på forskernivå hvor vi kan se at etableringen av forskergrupper har spredt rundt seg i sektoren (Kyvik og Vabø 2015). Samtidig har det skjedd mindre nytenkning når det gjelder faglig organisering på institutt og fakultetsnivå. Faktisk kan det argumenteres med at mangfoldet når det gjelder faglig organisering har blitt redusert i forbindelse med endringene i institusjonslandskapet. Når tidligere høyskoler enten har blitt universiteter på egen hånd eller fusjonert med etablerte universitet, er det gjerne universitetstradisjonen for faglig organisering som har blitt sett på som modell.

I forbindelse med den siste bølgen av fusjoner i sektoren er det likevel tegn til at lærestedene ser med nye øyne på hvordan de skal organisere seg faglig. Det er flere årsaker til dette. For det første har økt organisasjonsstørrelse bidratt til en mer mangfoldig organisasjon, hvor ulike hensyn også gjerne ønskes avspeilet i den faglige organiseringen. For det andre har flercampusorganisasjoner og økt organisasjonsstørrelse også skapt behov for nye styringsstrukturer, som i neste omgang bidrar til fornyet debatt omkring koplingen mellom styring og ledelse og faglig organisering. For det tredje ser flere læresteder at behovet for faglig profilering også må gjenspeiles i mer unike faglige satsinger.

Det pågående utredningsarbeid knyttet til faglig organisering ved UiS kan sies å ha flere koplinger til denne utviklingen (se Stensaker og Vabø 2013, Stensaker, Vabø & Reymert 2016). I forbindelse med utsendelse av spørreskjema i anledning en evaluering av styreordningene ved UiS ble NIFU derfor enig med oppdragsgiver (UiS) om å benytte denne anledningen til å stille noen spørsmål om betydningen av institutt- og fakultetsstruktur for kvalitet i utdanning og forskning, for samarbeid på tvers av fag og for profilering av fagmiljøer. I dette korte notatet presenteres og drøftes resultatene fra denne del av undersøkelsen. Som en innledende manøver gis en kort fremstilling av organisasjonsstrukturen ved UiS samt de betraktninger om forholdet organisasjons- og styringsstruktur som fremgikk i de to rapportene som omhandler evaluering av styringsstrukturen ved UiS.

Evalueringen av styreordningene på fakultets- og instituttnivå som ble gjennomført i 2013 tydeliggjorde at styring og ledelse ikke kan ses på som løsrevet fra den virksomhet som drives ved universitetet, og at det eksisterer tette koplinger mellom faglig organisering, faglige ambisjoner og hvilke styringsvirkemidler som kan være hensiktsmessige. Evalueringen i 2013 konkluderte som følger: *Nettopp fordi norske universiteter har tilnærmet full frihet i forhold til hvordan de ønsker å organisere og styre virksomheten internt synes det påkrevet å stimulere til nytenkning omkring de valgmuligheter som faktisk finnes. I dag kjennetegnes UiS av en faglig organisering hovedsakelig dominert av fakulteter og institutter i tillegg til noen forskningssentre. Samtidig er vi i dag inne i en periode hvor*

grensene mellom disipliner og fag utfordres både av interne og eksterne drivkrefter. I stor grad opprettes ulike tematiske og tverrfaglige satsinger ved de fleste universiteter. Tverrfaglighet vektlegges tyngre, og antallet forskningsgrupper øker. Dette synes også å gjelde ved UiS, dog uten at denne utviklingen har hatt store konsekvenser for den faglige organiseringen. Hvis forsknings- og utdanningsvirksomheten i tiden som kommer i større grad kjennetegnes av nedbygging av faglige grenser og en større åpenhet for faglig samarbeid er det kanskje grunn til å gjennomtenke hvorvidt dagens instituttstruktur er en hensiktsmessig form for faglig organisering. Når evalueringen av dagens styringsordning gir indikasjoner på at styrene i liten grad har betydning for forskning og utdanningsvirksomheten kan dette også være et resultat av at disse aktivitetene i dag er organisert på en slik måte at styrene ikke kommer skikkelig i inngrep med dem. UiS er et relativt lite universitet målt i antall studenter og ansatte, der antallet styrer og styringsnivåer synes relativt høyt. En gjennomtenkning av den faglige organiseringen kunne kanskje skape rom for nye styringsordninger som kan komme tettere på forsknings- og utdanningsvirksomheten, samtidig som antallet styringsorgan også kunne reduseres (Stensaker & Vabø 2013).

Også i evalueringsrapporten fra 2016 ble det påpekt at de faglige enhetene og aktivitetene ved UiS er organisert på måter som gjør at det kan være vanskelig å finne en god balanse mellom de mange hensyn som UiS må avveie i årene som kommer. Mens forskningskvalitet har vært en viktig drivkraft i det siste tiåret, synes utdanningskvalitet også å være en sentral prioritering fra utdanningsmyndighetene i årene som kommer. Med de økonomiske utfordringene Norge står overfor, er det også sannsynlig at etter- og videreutdanning, økt vekt på arbeidsmarkedrelevans og effektivitet vil være sentrale markører i utdanningspolitikken. Universiteter og høyskoler er vant med å håndtere slike dilemmaer. Samtidig er det grunn til å anta at den perioden med relativ stabilitet sektoren opplevde etter Kvalitetsreformen nå er avløst av en periode med større omveltninger og større behov for omstilling. Et sentralt spørsmål for UiS er hva slags kapasitet og kompetanse lærestedets kan mobilisere for en slik situasjon. Her vil nettopp faglig organisering være en viktig faktor å analysere nærmere.

1.1 Fakultets- og instituttstrukturen ved UiS

I dag er UiS organisert i tre fakultet og et museum: Det humanistiske fakultet, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet og Arkeologisk Museum. Universitetet har også knyttet til seg to nasjonale forskings- og kompetansesenter – Lesesenteret (Nasjonalt senter for leseopplæring og Leseforskning) og Læringsmiljøsentret (Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning) – i tillegg til flere andre forskningssenter. UiS eier 50 prosent av forskningsinstituttet International Research Institute of Stavanger AS (IRIS), samt et Technology Transfer Office, Prekubator AS.

Det humanistiske fakultet er delt inn i fire institutter og to nasjonale kompetansesentre:

- Institutt for barnehagelærerutdanning
- Institutt for grunnskoleutdanning, idrett og spesialpedagogikk
- Institutt for kultur og språkvitenskap
- Institutt for musikk og dans
- Lesesenteret
- Læringsmiljøsentret

Det samfunnsvitenskapelige fakultet er delt inn i fem institutter:

- Handelshøyskolen ved UiS
- Institutt for medie-, kultur- og samfunnsfag
- Norges hotellhøgskole
- Institutt for helsefag
- Institutt for sosialfag

Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet er delt inn i fem institutter:

- Institutt for petroleumsteknologi
- Institutt for industriell økonomi, risikostyring og planlegging
- Institutt for data- og elektroteknikk
- Institutt for matematikk og naturvitenskap
- Institutt for konstruksjonsteknikk og materialteknologi

Instituttstrukturen preges av at UiS langt på veg er et resultat av fusjon mellom tidligere profesjonshøgskoler og en distriktshøgskole. Ved humanistisk og samfunnsvitenskapelig fakultet er strukturene preget av profesjonsutdanninger som lærer, sykepleie og sosionomutdanning. Norges hotellhøgskole er organisert som et eget institutt. Her finnes også egne enheter for forskning, som Lesesenteret. Instituttene varierer i størrelse, samt grad av utdannings- og forskningsmessig sammensetning og tyngde, i hvor mange og ulike studieprogram som tilbys og i hvilken grad forskningen er preget av tematiske, teoretiske, metodiske og andre fellesnevne.

1.2 Viktige hensyn i den faglige organiseringen

Historisk sett har faglig organisering ved universitetene vært sett på som noe som har vokst frem nedenfra – gjennom ulike former for faglig samarbeid. Samfunnsinteressene har imidlertid også vært betydningsfulle når det gjelder faglig organisering, og i våre dager er ofte ekstern finansiering, styringssignaler utenfra og behovet for innovasjon forhold som påvirker den faglige organiseringen i økende grad, og som utfordrer etablerte fagstrukturer.

Samtidig som slike behov gjør seg mer gjeldende, betyr imidlertid ikke det at universitetene kan ignorere de driftsmessige oppgavene, ikke minst på utdanningsfeltet som gjerne genererer størstedelen av inntektene. Et sentralt dilemma når det gjelder faglig organisering er derfor å finne en god balanse mellom *faglig konsolidering* og *faglig utvikling*. I de spørsmålene som er stilt ansatte ved UiS er nettopp denne balansen noe man har forsøkt å avdekke gjennom spørsmål som omhandler behovet for samarbeid på tvers i organisasjonen, robusthet, etc. I kapittel 2 fremgår det hva ansatte ved UiS ser på som styrker og svakheter ved nåværende faglig organisering.

Gitt særegne trekk ved Arkeologisk museum som fakultet var spørsmålene ikke så relevant for respondenter ved denne enheten. Vi legger derfor ikke så stor vekt på å analysere disse svarmønstrene i denne omgang.

2 Ansattes synspunkter på faglig organisering ved Universitetet i Stavanger

Tabell 1.1 Dagens fakultetsstruktur ved UiS støtter opp under nye samarbeidsinitiativ på tvers av dagens fakultetsgrenser? Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke	Totalt
Det samfunnsvitenskapelige fakultet (N=126)	6	16	16	28	34	100
Det humanistiske fakultet (N= 141)	6	16	20	23	35	100
Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet (N=119)	17	24	10	19	30	100
Arkeologisk museum (N=28)	4	18	14	18	46	100
Totalt (N=414)	9	18	16	23	34	100

Til spørsmål om dagens fakultetsstruktur ved UiS støtter opp under nye samarbeidsinitiativ på tvers av dagens fakultetsgrenser ser vi at respondenter ved Det Teknisk-naturvitenskapelige fakultet er mest positiv til effekter av strukturen i så henseende, med 41 prosent som er positiv mot 22 prosent ved de humanistiske og samfunnsvitenskapelige fakultet.

Til spørsmål om dagens instituttstruktur ved UiS støtter opp under nye samarbeidsinitiativ på tvers av dagens instituttgrenser finner vi et lignende mønster, med 49 prosent som i svært og stor grad sier seg enig i dette ved Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet mot 27 og 30 prosent ved de humanistiske og samfunnsvitenskapelige.

Tabell 1.2 Dagens instituttstruktur ved UiS støtter opp under nye samarbeidsinitiativ på tvers av dagens instituttgrenser? Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke	Totalt
Det samfunnsvitenskapelige fakultet (N=127)	6	24	18	20	32	100
Det humanistiske fakultet (N= 141)	7	20	22	25	26	100
Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet (N=119)	22	27	13	14	24	100
Arkeologisk museum (N=23)	4	9	4	9	74	100
Totalt (N=410)	11	22	17	20	30	100

Tabell 1.3 Dagens fakultetsstruktur ved UiS sikrer ekstern profilering av forskningsmiljøene? Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke	Totalt
Det samfunnsvitenskapelige fakultet (N=126)	3	18	14	25	40	100
Det humanistiske fakultet (N= 141)	6	22	15	12	45	100
Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet (N=119)	21	31	6	17	25	100
Arkeologisk museum (N=28)	4	21	7	18	49	100
Totalt (N=414)	9	23	11	18	38	100

Til spørsmål om dagens fakultetsstruktur ved UiS sikrer ekstern profilering av forskningsmiljøene er det også en påfallende stor forskjell i svarmønstre mellom Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet på den ene siden og de humanistiske og samfunnsvitenskapelige på den andre. Mens 52 prosent av respondentene ved Det teknisk naturvitenskapelige fakultet er i stor- eller svært stor grad enig i dette er det kun 21 prosent ved Det samfunnsvitenskapelige og 28 prosent ved Det humanistiske som er i stor og svært stor grad enig i dette.

Tabell 1.4 Dagens instituttstruktur ved UiS sikrer at forskningen har solide fagmiljøer? Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke	Totalt
Det samfunnsvitenskapelige fakultet (N=124)	11	29	15	19	26	100
Det humanistiske fakultet (N= 140)	16	31	13	15	25	100
Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet (N=116)	26	29	13	16	16	100
Arkeologisk museum (N=24)	4	8	4	4	80	100
Totalt (N=404)	17	28	13	16	26	100

Til spørsmål om dagens instituttstruktur ved UiS sikrer at forskningen har solide fagmiljøer er det imidlertid ikke like store forskjeller mellom fakultetene. Hele 55 prosent sier seg i stor grad enig i dette ved Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet, men også hele 47 prosent ved Det humanistiske og 40 prosent ved Det samfunnsvitenskapelige.

Tabell 1.5 Dagens fakultetsstruktur ved UiS sikrer at utdanningstilbudet er sammensatt på en helhetlig måte? Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke	Totalt
Det samfunnsvitenskapelige fakultet (N=124)	6	27	20	16	31	100
Det humanistiske fakultet (N= 137)	10	23	26	13	28	100
Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet (N=115)	24	31	16	10	19	100
Arkeologisk museum (N=28)	7	18	4	0	72	100
Totalt (N=404)	13	26	20	12	29	100

Både ved Det humanistiske og Det samfunnsvitenskapelige fakultet er det 33 prosent som sier seg i stor grad enig i at dagens fakultetsstruktur ved UiS sikrer at utdanningstilbudet er sammensatt på en helhetlig måte. Til forskjell mener hele 55 prosent av respondentene ved Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet at fakultetet sikrer et helhetlig studietilbud.

Tabell 1.6 Dagens instituttstruktur ved UiS sikrer at utdanningstilbudet er relevant i forhold til etterspørselen? Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke	Totalt
Det samfunnsvitenskapelige fakultet (N=123)	10	41	14	16	19	100
Det humanistiske fakultet (N= 140)	15	31	23	6	25	100
Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet (N=115)	30	30	12	13	15	100
Arkeologisk museum (N=24)	4	13	0	0	83	100
Totalt (N=402)	17	32	16	11	24	100

Til spørsmålet om dagens instituttstruktur ved UiS sikrer at utdanningstilbudet er relevant i forhold til etterspørselen er det også her relativt stor grad av enighet, med 60 prosent ved Det teknisk-naturvitenskapelige, 51 prosent ved Det samfunnsvitenskapelige og 46 prosent ved Det humanistiske som sier seg i stor grad enig i dette.

Tabell 1.7 Dagens fakultetsstruktur ved UiS bidrar til å sikre robuste utdanningstilbud? Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke	Totalt
Det samfunnsvitenskapelige fakultet (N=122)	7	30	21	11	31	100
Det humanistiske fakultet (N= 139)	12	28	19	9	32	100
Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet (N=115)	31	27	16	12	14	100
Arkeologisk museum (N=28)	4	18	4	4	71	100
Totalt (N=404)	15	28	18	10	29	100

Til spørsmål om dagens fakultetsstruktur ved UiS bidrar til å sikre robuste utdanningstilbud er det igjen størst enighet ved Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet med 58 prosent som sier seg stort sett enig, henholdsvis 40 og 37 ved Det humanistiske- og Det Samfunnsvitenskapelige fakultet.

Tabell 1.8 Dagens instituttstruktur ved UiS bidrar til å sikre robuste utdanningstilbud? Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke	Totalt
Det samfunnsvitenskapelige fakultet (N=122)	13	38	16	11	22	100
Det humanistiske fakultet (N= 139)	15	30	17	10	28	100
Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet (N=113)	32	25	16	14	13	100
Arkeologisk museum (N=23)	4	17	0	0	78	100
Totalt (N=397)	18	30	16	11	25	100

Til spørsmål om dagens instituttstruktur ved UiS bidrar til å sikre robuste utdanningstilbud er det 57 prosent ved Det teknisk-naturvitenskapelige som i stor grad er enig, og en litt større andel, 51 prosent ved Det samfunnsvitenskapelige og 45 prosent ved Det humanistiske fakultet.

Tabell 1.9 Dagens fakultetsstruktur ved UiS bidrar til å styrke den faglige kompetanseutviklingen? Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke	Totalt
Det samfunnsvitenskapelige fakultet (N=122)	5	26	21	14	34	100
Det humanistiske fakultet (N= 138)	8	27	16	9	40	100
Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet (N=115)	24	26	18	11	21	100
Arkeologisk museum (N=28)	11	29	18	7	36	100
Totalt (N=403)	12	27	18	11	32	100

Til spørsmål om dagens fakultetsstruktur ved UiS bidrar til å styrke den faglige kompetanseutviklingen er det igjen adskillig flere ved Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet, 50 prosent som stort sett er enig her, mens 31 prosent ved Det samfunnsvitenskapelige og 35 prosent ved Det humanistiske fakultet oppgir at de stort sett er enig.

Tabell 1.20 Dagens instituttstruktur ved UiS bidrar til å styrke den faglige kompetanseutviklingen? Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke	Totalt
Det samfunnsvitenskapelige fakultet (N=121)	11	38	18	10	23	100
Det humanistiske fakultet (N= 138)	11	30	18	13	28	100
Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet (N=113)	28	28	17	14	13	100
Arkeologisk museum (N=24)	8	17	0	8	67	100
Totalt (N=396)	16	31	17	12	24	100

Til spørsmål om dagens instituttstruktur ved UiS bidrar til å styrke den faglige kompetanseutviklingen er det fremdeles flest respondenter ved Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet, 56 prosent som oppgir at de stort sett er enig her, mens adskillig flere, 49 prosent ved Det samfunnsvitenskapelige og 41 prosent ved Det humanistiske som sier seg stort sett enig her.

Som et hovedmønster var respondentene ved Det teknologisk-naturvitenskapelige fakultetet mest positiv til effektene av den fakultets- og instituttstruktur de var underlagt. Og gjennomgående var også representanter fra lederstillinger mest positiv til betydningen av organisasjonsstrukturen, et svarmønster som er typisk for denne type undersøkelser.

Med forbehold om lav svarprosent og med forbehold om at respondentenes svar på er selvrapporterte og subjektive og ikke fullt ut faktiske uttrykk for organisasjonsstrukturens virkemåte, resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen gir viktige og relevante empiriske indikasjoner på sterke og svake sider ved organisasjonsstrukturen med tanke på innfrielse av viktige strategiske mål for UiS.

3 Noen avsluttende refleksjoner

Ved universiteter og høyskoler er instituttet i regelen en viktig som ramme for faglige kjerneaktiviteter, forskning, undervisning og formidling. Her ivaretas faglige standarder også gjennom akademisk primærsosialisering, rekruttering av vitenskapelig personale og kompetanseutvikling. Selv om universitetsinstitutt i hovedsak har vært en organisatorisk ramme for det institusjonaliserte (universitets) faget er det ikke nødvendigvis ramme for en forskningsdisiplin. I Norge har universitetsinstitutter tradisjonelt hatt sin viktigste funksjon som organisatorisk ramme for forvaltningsoppgaver, undervisning og sertifisering, mens forskningsaktivitetene har vært løst organisert innenfor disse enhetene (Michelsen & Vabø 2015). Som epistemiske felleskap er instituttfagmiljøene basert av varierende grad av indre sammenheng. Mens samfunnsvitenskapelige og humanistiske fag gjerne er preget av tematisk, teoretisk og metodisk fragmentering er profesjonsrettede fag og en stor del av teknologiske og naturvitenskapelige fag mer koherente og/eller preget av felles mål, felles kjerne, og/eller tydelig kognitiv arbeidsdeling og spesialisering. Slike forskjeller i kunnskapstype vil også prege instituttets betydning og mulighet som felles referanseramme og virkemiddel for å nå strategiske mål. Slike forskjeller i kunnskapstype og utdanningsprofil preger også svarmønstrene fra undersøkelsen ved UiS, der Det Teknisk-Naturvitenskapelige fakultet fremstår som mest samstemt, selv om dette på ingen måte er entydig.

Også fra det kvalitative materialet vet vi at instituttene ved UiS preges av ulike organiseringsprinsipper og fungerer veldig forskjellig. Noen institutt, ikke minst ved Det samfunnsvitenskapelige fakultetet er svært heterogene som følge av sammenslåing av mindre fag til større enheter, en form for rasjonalisering av instituttstrukturen som har funnet sted tidligere.

Ulike svarmønstre mellom de fire fakultetene tyder på en at man internt ved UiS har en svært heterogen organisasjon med ulike styringsbehov – selv om det formelt sett har en relativ lik struktur. Utvalget av respondenter i spørreskjemaundersøkelsen er imidlertid for lite til at vi også kan bryte svarmønstre ned på instituttnivå.

Ulike svarmønstre mellom ulike spørsmål gir også indikasjoner på betydning av ulike styringsnivåer og sterke og svake sider ved de ulike organisatoriske nivå og samspillet mellom dem.

På tvers av fakultetstilhørighet indikerer svarmønstrene at instituttene svarer til funksjonen som den viktigste enheten for organisering av faglig virksomhet, forskning, undervisning og formidling, med tanke på svar til de spørsmål som stilles om instituttet som ramme for solide fag- og forskningsmiljø, for styrking av faglig kompetanse samt for relevante og robuste studietilbud. Mange synes fornøyd med eksisterende struktur når det gjelder "drift" (robusthet, relevans, faglig kompetanseutvikling), mens langt færre er fornøyd når det gjelder det vi kan kalle "utviklingsaspekter" (nye

samarbeidsinitiativ etc.). Dette antyder at UiS har en organisasjon som i mindre grad evner å drive "strategisk utviklingsarbeid", med Det Teknisk-Naturvitenskapelige fakultetet som et viktig unntak.

Samtidig tyder svarmønstrene fra de ansatte på at også fakultetsstrukturen har utfordringer med hensyn til å skape betydelig samarbeid på tvers ved UiS. Dette gjelder særlig de samfunnsvitenskapelige og humanistiske fakultet.

Slik antydnet i tidligere undersøkelser (Stensaker & Vabø 2013, Stensaker et al 2016), kan det argumenteres for at UiS har et potensial når det gjelder å utvikle strategiske koplinger for å samordne aktiviteter og skape faglig synergi på tvers i organisasjonen. Dette er ikke minst viktig med tanke på de utfordringer også UiS er stilt overfor i årene som kommer, blant annet i form av styrking av lærer- og ingeniørutdanningen og utvikling av nye studieprogram. De seinere år har en rekke utviklingstrekk bidratt til å skape behov for nye prinsipper for organisering av fag, disipliner og fakulteter, samt å skape nye strategiske organisatoriske nivå for bedre samordning på tvers av den institutt- og fakultetsstrukturen.

Hvorvidt dette betyr at man skal bygge om eksisterende faglig organisering, eller om man skal legge til nye samarbeidsstrukturer er et annet spørsmål. Til syvende og sist er dette et viktig strategisk valg for UiS: Sannsynligvis vil dagens struktur fremdeles bidra til å sikre «driftsoppgavene» som universitetet har, og en mulig omlegging til mer hybride og tverrgående former for faglig organisering kan i prinsippet åpne opp for at driftsoppgavene underordnes andre hensyn.

Hva kan så mer hybride faglige organiseringsprinsipper innebære? En mulighet er å åpne mer opp for at studieprogrammene skal utgjøre en viktig organiserende enhet. Dette kan medføre at dagens institutter og fag blir «leverandører» av moduler og andre tjenester til studieprogrammene. Det er eksempelvis mulig å ha et emne i flere bachelor og dermed kan synergi skapes på tvers av fag og på tvers av dagens fakulteter. Våre undersøkelser, også intervju materialet, tyder på at UiS trenger noen nye organisatoriske virkemiddel for å skape samarbeid om studieprogram på tvers av fag/institutt. I for stor grad fungerer de respektive institutt og fakultet fremdeles som organisatoriske "siloeer".

Økt satsning på forskning og forskningskompetanse, samt forventninger om ekstern innhenting av forskningsmidler i alle fagområder, både ved universiteter og høyskoler, krever bevisste organisatoriske grep for forskning og forskerutdanning på lokalt institusjonelt nivå. I tillegg til utvikling av forskerskoler og lignende satsinger ser vi at de fleste institusjoner nå satses bevisst på strategisk organisering og profilering av formaliserte forskergrupper innad og på tvers av institutt- og fakultetsstrukturer. NIFUs undersøkelser viser at forskergrupper får økt betydning også innen humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag som tradisjonelt har vært preget av mer individuelt og uformelt baserte former for forskningsorganisering (Kyvik og Vabø 2015).

Ut fra de svarene som er gitt er sentrale funn at:

Det kan være hensiktsmessig å organisere ulike fakulteter og institutter ut fra ulike organiserende prinsipper

Det må legges større vekt på å skape strategiske koplinger i organisasjonen

Et alternativ kan være at eksisterende struktur opprettholdes - med noen nye tverrgående forbindelser. Alternativt at UiS tenker nytt på organisasjonsstrukturen ved enkelte av fakultetene. Dette kan åpne for mer hybride organisasjonsformer.

Organisasjonsstrukturer har alltid både fordeler og ulemper: En sterkere vektlegging av "det strategiske" - tverrgående koplinger - kan skape utfordringer for "driftshensynene" - inntjening, effektivitet. Dette er noe som må avveies i en diskusjon om videreutvikling av strukturen

Arkeologisk museum i en særstilling

Resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen bekrefter også at Arkeologisk museum har en særegen stilling som fakultet ved UiS. Gjennomgående er det en stor andel «vet ikke» svar ved denne enheten. Disse svarmønstrene kan også være en illustrasjon på at Arkeologisk museum har vært organisert under UiS en relativt kort stund. Som organisasjon fungerer enheten svært forskjellig fra de andre fakultetene og synes lite integrert i universitetsorganisasjonen for øvrig. Samtidig illustrerer Arkeologisk museum også behovet for en mulig differensiering i den faglige organiseringen: Er de rådende prinsipp for organisering i fakulteter formålstjenlig for arkeologisk museum eller bør det åpnes for en alternativ styringsform? Kan og bør det iverksettes tiltak for bedre integrering av Arkeologisk museum i UiS?

Referanser

- Kyvik, Svein & Agnete Vabø (2015) Forskergrupper, hvilken betydning har de for forsknings- og utdanningsvirksomheten? Frølich, N. (Ed.). *Hva skjer i universiteter og høyskoler? Perspektiver fra vitenskapelig ansatte og studenter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Michelsen, Svein & Agnete Vabø (2014) Støtteenhet, grunnenhet eller utfører? I Hovdhaugen, E., N. Frølich & L.I. Terum (red.) *Kvalitet, kapasitet og relevans*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Stensaker, Bjørn og Agnete Vabø (2013). *Fakultets- og instituttstyrer ved Universitetet i Stavanger: En evaluering*. Oslo: Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning.
- Stensaker, Bjørn, Vabø, Agnete og Ingvild Reymert (2016) *Fakultets- og instituttstyrer ved Universitetet i Stavanger: En evaluering*. Oslo: Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning.

Vedlegg

Tabell 1.1 Dagens fakultetsstruktur ved UiS støtter opp under nye samarbeidsinitiativ på tvers av dagens fakultetsgrenser?

	Alle		Ledere	
	Andel (%)	Antall	Andel (%)	Antall
Helt/ delvis enig	24	121	42	27
Helt/ delvis uenig	39	203	49	31
Vet ikke	37	191	9	6
Total	100	515	100	65

Til spørsmål om dagens fakultetsstruktur ved UiS støtter opp under nye samarbeidsinitiativ på tvers av dagens fakultetsgrenser

Tabell 1.2 Dagens instituttstruktur ved UiS støtter opp under nye samarbeidsinitiativ på tvers av dagens instituttgrenser?

	Alle		Ledere	
	Andel (%)	Antall	Andel (%)	Antall
Helt/ delvis enig	29	146	40	26
Helt/ delvis uenig	48	195	51	33
Vet ikke	33	170	9	6
Total	100	511	100	65

Til spørsmål om dagens instituttstruktur ved UiS støtter opp under nye samarbeidsinitiativ på tvers av dagens instituttgrenser

Tabell 1.3 Dagens fakultetsstruktur ved UiS sikrer ekstern profilering av forskningsmiljøene?

	Alle		Ledere	
	Andel (%)	Antall	Andel (%)	Antall
Helt/ delvis enig	28	144	42	28
Helt/ delvis uenig	30	156	36	23
Vet ikke	42	213	22	14
Total	100	513	100	65

Til spørsmål om dagens fakultetsstruktur ved UiS sikrer ekstern profilering av forskningsmiljøene

Tabell 1.4 Dagens instituttstruktur ved UiS sikrer at forskningen har solide fagmiljøer?

	Alle		Ledere	
	Andel (%)	Antall	Andel (%)	Antall
Helt/ delvis enig	39	198	54	35
Helt/ delvis uenig	28	142	31	20
Vet ikke	33	163	15	10
Total	100	503	100	65

Til spørsmål om dagens instituttstruktur ved UiS sikrer at forskningen har solide fagmiljøer

Tabell 1.5 Dagens fakultetsstruktur ved UiS sikrer at utdanningstilbudet er sammensatt på en helhetlig måte?

	Alle		Ledere	
	Andel (%)	Antall	Andel (%)	Antall
Helt/ delvis enig	34	171	54	35
Helt/ delvis uenig	33	165	37	24
Vet ikke	33	166	9	6
Total	100	502	100	65

Til spørsmål om dagens fakultetsstruktur ved UiS sikrer at utdanningstilbudet er sammensatt på en helhetlig måte.....

Tabell 1.6 Dagens instituttstruktur ved UiS sikrer at utdanningstilbudet er relevant i forhold til etterspørselen?

	Alle		Ledere	
	Andel (%)	Antall	Andel (%)	Antall
Helt/ delvis enig	42	212	54	35
Helt/ delvis uenig	29	142	33	21
Vet ikke	29	147	13	8
Total	100	501	100	64

Til spørsmål om dagens instituttstruktur ved UiS sikrer at utdanningstilbudet er relevant i forhold til etterspørselen

Tabell 1.7 Dagens fakultetsstruktur ved UiS bidrar til å sikre robuste utdanningstilbud?

	Alle		Ledere	
	Andel (%)	Antall	Andel (%)	Antall
Helt/ delvis enig	38	189	66	43
Helt/ delvis uenig	29	145	23	15
Vet ikke	33	169	11	7
Total	100	503	100	65

Til spørsmål om dagens fakultetsstruktur ved UiS bidrar til å sikre robuste utdanningstilbud

Tabell 1.8 Dagens instituttstruktur ved UiS bidrar til å sikre robuste utdanningstilbud?

	Alle		Ledere	
	Andel (%)	Antall	Andel (%)	Antall
Helt/ delvis enig	42	208	60	39
Helt/ delvis uenig	28	138	31	20
Vet ikke	30	149	9	6
Total	100	495	100	65

Til spørsmål om dagens instituttstruktur ved UiS bidrar til å sikre robuste utdanningstilbud

Tabell 1.9 Dagens fakultetsstruktur ved UiS bidrar til å styrke den faglige kompetanseutviklingen?

	Alle		Ledere	
	Andel (%)	Antall	Andel (%)	Antall
Helt/ delvis enig	34	170	59	38
Helt/ delvis uenig	28	141	24	15
Vet ikke	38	189	17	11
Total	100	500	100	64

Til spørsmål om dagens fakultetsstruktur ved UiS bidrar til å styrke den faglige kompetanseutviklingen

Tabell 1.20 Dagens instituttstruktur ved UiS bidrar til å styrke den faglige kompetanseutviklingen?

	Alle		Ledere	
	Andel (%)	Antall	Andel (%)	Antall
Helt/ delvis enig	41	201	67	43
Helt/ delvis uenig	27	136	22	14
Vet ikke	32	157	11	7
Total	100	494	100	64

Til spørsmål om dagens instituttstruktur ved UiS bidrar til å styrke den faglige kompetanseutviklingen

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no